

مجموعه «یک کتاب در یک مقاله»

معنویت‌گرایی و جهانی‌شدن

مرکز ملی مطالعات جهانی‌شدن با اجرای طرح «یک کتاب در یک مقاله» در سال ۱۳۹۲ اقدام به انتشار کتاب «معنویت‌گرایی و جهانی‌شدن» کرده است. این کتاب تلخیص و ترجمه ۵ کتاب است: ۱- اخلاق‌های الهیاتی و پویایی‌های جهانی، ۲- جهانی‌شدن و عامل انسانی: نگاه انتقادی، ۳- اسلام در مواجهه با جهانی‌شدن، ۴- انسان اخلاقی و جامعه غیراخلاقی، ۵- تصمیم‌سازی اخلاقی در کسب‌وکار ۴۷

۱- اخلاق‌های الهیاتی و پویایی‌های جهانی / نوشته ویلیام شوپکر

، ۲۰۰۴ ، . . . :

در مقدمه کتاب آمده است:

ما در دنیایی تاریک و روشن زندگی می‌کنیم. هر یک از ما، آمال و آرزوهایش را در گرداب نگرانی‌ها و هراس‌های ازدست‌رفته می‌بیند. در این میان، عده‌ای آرامش را در گذشته و برخی آن را در آینده می‌جویند. در تاریک و روشن کنونی، مردم همت می‌ورزند تا با بلندپروازی‌های خود برای جهان طرحی نو دراندازند.

هدف کتاب حاضر، ارائه طریقی برای درک شرایط موجود و کشف حقایقی است که برای هدایت واقع‌بینانه حیات خود، سخت به آن‌ها نیازمندیم. آدمی می‌بایست به مدد تعهد و تدبیر، به موجودیت خود، جهت داده و انسجام حیات خویش را فزونی بخشد. لیکن نیل به این مهم، نیازمند روش‌هایی و رای اسلوب‌های اخلاقی موجود است. در تفکر کنونی انسان، فقر سمبلیک و عمیقی رخنه کرده است؛ زیرا در عصر حاضر، تأملات اخلاقی از منابع مهمی سرچشمه نمی‌گیرند.

آنچه در این نوشتار، مورد اشاره قرار می‌گیرد تا اهداف نویسنده را محقق سازد، بررسی نظرات مکتب مسیحیت برای تعیین اسلوب اخلاقی کارآمدی است که نه تنها برای مسیحیان، بلکه برای تمامی انسان‌هایی که دغدغه مذهب را دارند، راهگشا باشد. آنچه در فصول مختلف این کتاب دنبال می‌شود، تحلیل انتقادی و سازنده منابع مذهبی، با هدف ارتقا و تحول تفکرات در حوزه اخلاق است.

فصول آتی کتاب، به واسطه حلقه‌های موضوعی متعدد، با یکدیگر در ارتباط هستند. مبحث انسجام حیات، دستمایه بیان اصل نیکی اخلاقی، در راستای معنا دادن به زندگی مطرح می‌شود و تحلیل مقایسه‌ای قالب‌های اسطوره‌ای و سمبلیک،

به ویژه در مورد آفرینش و نظام اخلاقی، از دیگر زمینه‌های پیوند مطالب این کتاب است.

می‌توان گفت که این کتاب، با طرح مسائلی نظیر نسبت فرهنگی و اخلاقی و بررسی در ابعاد جهانی‌شدن، ضمن تاکید بر مشکلات اخلاقی چون مصرف‌گرایی و خشونت، به تکرر مذهبی در عرصه جهانی می‌پردازد.

عصر تعدد دنیا

ایده تعدد دنیا، به این مفهوم اشاره دارد که ابنای بشر، همواره در یک فضا معنوی و فرهنگی حاصل از نیروهای فعال اجتماعی و فرهنگی زندگی می‌کنند. در عصر حاضر، انسان‌ها، فرهنگ‌های متفاوت و دنیاهای متفاوت، در واقعیت جهانی مستقلاً متجلی می‌شوند. این وضعیت گاه احساس داشتن سرنوشت مشترک را در آن‌ها زنده ساخته و گاه به ایجاد هراس از برخوردهای قومی، مذهبی و فرهنگی می‌انجامد. بروز این احساس می‌تواند مثبت یا منفی باشد. یکی از خصائص جهان کنونی، در هر نقطه‌ای از آن، برخورد و سردرگمی گونه‌های فرهنگی است؛ و نحوه تعامل افراد با این مقوله، زندگی بر کره خاکی را برای همیشه شکل خواهد داد.

درعین‌حال، تضادی در مفهوم این‌چنینی زمان وجود دارد که به‌سادگی قابل‌اغماض نیست؛ بشر امروزی، از یک‌سو، در ظرف زمان محدودی است و تجربیات وی، نظمی طبیعی یافته‌اند؛ و از دیگر سو، با معنای تازه‌ای از زمان مواجه است: زمان واقعی. به‌رغم فراز و نشیب‌های زندگی، بشر امروزی در عین گوناگونی و تعدد، همه‌جا حاضر است؛ به‌طوری‌که ارتباطات نوین حتی نظام اخلاقی وی را نیز دستخوش تغییر ساخته است.

این دوگانگی معنایی، آشکار نمی‌شود مگر در نگاه همزمان به تعامل دنیاهای فرهنگ‌ها، و فضاهای گوناگون در یک ظرف زمانی مشترک جهانی.

انسان بودن، به معنای حضور و دخالت دائمی در امر ساختن دنیا و آفرینش فرهنگ‌ها، به‌منظور معنا دادن به زندگی فردی و اجتماعی ماست. بدیهی است که خارج از مرزهای فرهنگ، حیات بی‌معنا و تاسف‌بار است. لیکن تقلای بی‌حدوحصر بشر امروزی، در ایجاد فرهنگ و انسانی کردن واقعیت، مخاطراتی را به دنبال دارد: دخالت قدرت انسانی در تغییر دادن مسیر حیات، وی را به حیطه‌های خارج از حوزه انسانی رهنمون شده است که در آن خبری از تعالی بشری نیست و می‌توان آن را چالش فراانسانی‌شدن (-) خواند. انسان غربی در عصر مدرنیته، در تلاش مستمر برای دستیابی به دانش، و در پی آن افزایش قدرت و تسلط بر طبیعت، خطر بیماری‌ها را کاهش داده و به ایجاد جوامعی آزادتر و دموکراتیک‌تر کمک کرده است. اما از دیگر سو، حاصل این تلاش، از دست رفتن معنا و حرمت حیات بشری و نفوذ نفرت و ابتذال فرهنگی در آن بوده است.

در این لحظه می‌توان پرسشی را مطرح ساخت که با حال و آینده بر ارتباط غیرقابل انکاری دارد: آیا عصر حاضر، که

تحت سلطه‌ای فرانسائی، یا حتی ضدانسانی است، نیروهای وحشیانه دنیای مدرن (قتل‌عام، بازداشتگاه‌های اسرای جنگی، نظام‌های دیکتاتوری، مصرف‌گرایی افراطی، نابودی طبیعت، و...) را به واقعیت جهانی غیرقابل‌اجتنابی بدل می‌سازد؟ و آیا راهی برای یادآوری جایگاه انسان در کنار و همسو با انسجام حیات وجود ندارد؟

برای جهت دادن به حیات در چنین شرایطی، نظریه ارزش مطرح می‌شود. طبق این نظریه چندبعدی، انسجام حیات رابطه متعادل، میان خوبی‌های اجتماعی، طبیعی و رفتاری است. حیاتی که وقف انسجام و مسوول در مقابل آن باشد به نحوی سمبلیک به آفرینش و نوآفرینش نیز نظر دارد. در کنار این نظریه، اعتقاد نویسنده بر این است که یک اسلوب اخلاقی، باید توانایی آن را داشت باشد که در انتخاب اعمال و روابط، رهیافتی ارائه دهد؛ و آن رهیافت چیزی نیست جز: احترام و ارتقای جایگاه انسجام حیات در کلیه اعمال و روابط.

احساس مسئولیت در زندگی، انسان را برای واکنش در مقابل فرانسائی شدن مسلح می‌کند. به‌علاوه، یک نظام اخلاقی باید رویکرد شفافی نیست به زندگی، ارزش‌های آن و چگونگی به سر بردن در آن داشته باشد. در این راستا، این کتاب در ادامه به بررسی مبحث انسان‌گرایی الهی می‌پردازد تا نه‌تنها تفاوت میان تاریخ غرب - که در آن انسان و طبیعت در قالبی ارزشی قرار گرفته و هر دو در مقابل خداوند مسوول بودند- با جوامع امروزی غرب که در آن با حذف خدا، انسان قدرت بلامنازعی برای زمامداری امور حیات خویش دارد- روشن شود، بلکه ضرورت نگاهی مذهبی یا الهی به انسان را نیز آشکار سازد. انسان دیرروز، که با ارزش‌های ماورایی به زندگی خود ادامه می‌داد، اینک به مدد فرانسائی شدن، در محیطی زندگی می‌کند که بار ارزشی خنثایی دارد.

راه نجات بشر از این گرداب، آن است که با اتکا به نیروهای ماورایی و زندگی کردن در چارچوب اخلاقیات، کاملاً آزادانه زندگی کند و به حیات خویش عشق ورزد. البته، توجه به این نکته ضروری است که، رویکرد نویسنده به انسان‌گرایی الهی، متفاوت از انسان‌گرایی به معنای محوریت انسان در جهان و به تعبیری ره‌اشدگی انسان در جهان است؛ بلکه نویسنده در پی آن است تا با این چهره از انسان‌گرایی نیز به مبارزه برخیزد. نکته مورد توجه وی در سراسر کتاب، این است که موجودیت مسئولانه به معنای توان حرکت میان دنیاهاست. به بیان وی، در این ره‌گذر آنچه از اهمیت خاصی برخوردار است، ندای وجدان آدمی است که او را در گذار میان دنیا‌های متفاوت، به سوی انسجام حیات سوق می‌دهد. البته از نگاه نویسنده، وجدان شامل خود در رابطه با دیگران و تفسیر حیات و دنیاها در متن زندگی است.

نکته آخر اینکه، این کتاب برای توصیف و توضیح اهداف خود، به نوعی پدیدارشناسی هرمنوتیک متوسل می‌شود و بر آن است تا ساختار زنده واقعیت را همان‌گونه که در اشکال گوناگون سمبل‌ها، متون و روایت‌ها ظهور می‌یابد تحلیل کند.

در مقدمه کتاب آمده است:

کتاب حاضر، برخی از تنش‌های رایج در بحث انسان مدارتر ساختن جهانی‌شدن را از طریق گنجاندن موضوعات جدید و حتی بحث‌برانگیز در مباحث موجود شرح می‌دهد. جهانی‌شدن و عامل انسانی:

بینش‌های انتقادی معتقدند که جهانی‌شدن، فرآیندی است که نه تنها مورد بحث و مجادله قرار گرفته، بلکه عامل مهم انسانی را، نیز به همراه خود دارد. عامل انسانی مورد اشاره در این کتاب، شامل ویژگی‌های شخصیتی و سایر ابعاد عملکردی انسانی است. به عنوان استفاده میان‌رشته‌ای، این کتاب نظرات محققان در زمینه‌های مختلف علمی را برای اثبات توانایی‌ها و محدودیت‌های جهانی‌شدن، با توجه به چارچوب نظری عامل انسانی، گرد هم آورده است. این کتاب عامل انسانی را وارد مباحث خود کرده و معتقد است که این مفهوم مورد غفلت، یکی از کلیدهای اصلی برای درک کامل جهانی‌شدن است. تمرکز اصلی کتاب، بر روی نحوه شکل‌گیری متغیرهای ویژه انسانی به وسیله پدیده‌های خاص در داخل بافت جهانی‌شدن است.

استفاده از عامل انسانی به عنوان چارچوبی سازمان‌یافته، نویسندگان را بر آن داشته است تا اشاره‌ای به مباحث مطرح نشده در بحث جهانی‌شدن داشته باشند. برای مثال، بررسی نقش و اهمیت عامل انسانی در تغییرات جهانی، از چشم‌اندازی بین‌رشته‌ای و همچنین فراهم آوردن شبکه ارتباطاتی قابل دسترس میان جهانی‌شدن و عامل انسانی در سراسر جهان از نکات مهم مورد اشاره در این کتاب است.

همان‌گونه که قبلاً اشاره شد؛ نظریه‌پردازان جهانی‌شدن و توسعه، تاکنون از تأثیرات عوامل انسانی بر روی سیاستگذاری‌هایشان غافل بوده‌اند. در این کتاب با بازنگری در مورد گفتمان‌های جهانی‌شدن و توسعه، بر روی تناسب جهانی در استفاده مکفی از منابع محیطی و ابعاد اخلاقی سلامت انسانی، شده است.

۳- اسلام در مواجهه با جهانی‌شدن / علی محمدی

در مقدمه کتاب آمده است:

مجموعه حاضر شال ۱۰ مقاله است که وجه مشترک همه آن‌ها بررسی پدیده جهانی‌شدن در کشورهای اسلامی، انواع واکنش‌های مسلمانان و نوع برخورد غرب با این پاسخ‌هاست. مقاله نخست در واقع مقدمه‌ای در ۱۳ صفحه بر کل مجموعه است و رویکردهای متفاوت را برای همگرایی و گفتگوی پرثمر اسلام و غرب در عالم جهانی‌شده کنونی بررسی می‌کند. مقاله دوم به نوع واکنش غرب نسبت به جریان‌ها و حرکت‌های اسلامی جدید می‌پردازد. مقالات سوم و چهارم نحوه فرآیند جهانی‌شدن را از طریق رسانه‌های جدید ارتباطی نظیر ماهواره و اینترنت در کشورهای اسلامی مورد بحث قرار می‌دهند. مقالات پنجم و ششم و هفتم به مساله حقوق بشر به عنوان یکی از مظاهر جهانی‌شدن در کشورهای اسلامی می‌پردازد. مقالات هشتم و نهم، دو مطالعه موردی در باب ایران و پاکستان هستند و موضوع مقاله دهم نیز الگوی ارتباطات سیاسی در ایران کنونی است.

۴- انسان اخلاقی و جامعه غیراخلاقی / رینهولد نیبور

، ، ، ۱۹۳۲

در مقدمه کتاب آمده است:

رینهولد نیبور الهیات‌دان پروتستانی آمریکا، در سال ۱۸۹۲ میلادی در ایالت میسوری آمریکا متولد شد. پدرش کشیشی انجیلی بود. او از پدرش بسیار تأثیر گرفت. وی پس از تحصیل در مدرسه دینی آیدن و نیز در مدرسه الهیات ییل، به عنوان کشیش به مدت ۱۳ سال در دترویت خدمت کرد. در سال ۱۹۲۸ به عنوان استاد اخلاق مسیحی به جمع استادان مدرسه الهیات یونیون نیویورک پیوست و تا بازنشستگی در تاریخ ۱۹۶۰ در آنجا باقی ماند. او در دوران کشیشی خود، شاهد تأثیرات غیراخلاقی انقلاب صنعتی بر کارگران بود. بنابراین در دهه ۱۹۳۰ رابطه بین مذهب، جامعه و فرد نظر او را به خود جلب کرد. او به سمت سوسیالیسم مذهبی کشیده شد. مدت‌ها عضو فعال حزب سوسیالیست و سخنگوی برجسته این نحله فکری در جامعه آمریکا به شمار می‌آمد. در ۱۹۴۴ به تأسیس حزب لیبرال کمک کرد و در سال ۱۹۶۴ نشان آزادی رئیس‌جمهور آمریکا را دریافت کرد. جنگ جهانی دوم تأثیر بسزایی بر او گذاشت. افکار وی حداقل تا دو دهه بر جامعه مذهبی و اندیشه سیاسی آمریکا تأثیرگذار بود اما این تأثیرگذاری تقریباً در مرزهای آمریکا محدود شد. مهم‌ترین اثر وی کتابی است که خلاصه آن پیش رو دارید.

نظریه اصلی نویسنده در این کتاب، وجود تمایز جدی بین رفتار اجتماعی و اخلاقی افراد با رفتار اجتماعی و اخلاقی گروه‌های اجتماعی، ملی، نژادی و اقتصادی است. وی در این اثر در مقابل اخلاقیون مسیحی و سکولار که تصور می‌کنند خودپرستی و خودخواهی افراد با رشد عقلانیت و ایمان مذهبی آن‌ها تعدیل و کنترل می‌شود، می‌ایستند و آن را انکار

می‌کند. به نظر وی منطق اخلاق فردی در حوزه اخلاق گروهی جاری نمی‌شود. وی خودخواهی گروه‌های بشری را اجتناب‌ناپذیر شمرده و برای کنترل آن به این نتیجه می‌رسد که مجاب‌سازی عقلانی و اخلاقی بدون اعمال فشار کافی نیست.

سخن پایانی نیایشی از مؤلف است که رهیافت کلی او را به اختصار بیان می‌کند: خداوندا به ما آرامش و صفا ببخش تا آنچه را نمی‌توان تغییر داد، بپذیریم. به ما شجاعت و شهامت ببخش تا آنچه را که باید تغییر داد، تغییر دهیم، و به ما حکمت و فرزانه‌گی ببخش تا این دو را از هم تمیز دهیم.

۵- تصمیم‌سازی اخلاقی در کسب‌وکار / لارنس ب چانکو

۱۹۹۵، : ...

در مقدمه کتاب آمده است:

کتاب تصمیم‌سازی اخلاقی در کسب‌وکار به‌عنوان یک کتاب درسی دانشگاهی در مقاطع کارشناسی بازاریابی و کارشناسی ارشد نوشته لارنس ب چانکو استاد دانشگاه بایلور تگزاس آمریکا- در ۲۹۰ صفحه و ۱۱ بخش چاپ ۱۹۹۵، انتشارات هندوستان، برداشتی کلی از مشکلات اخلاقی پیش روی بازاریان و همچنین آشنایی با بعضی از مسائلی که بازاریان هنگام تصمیم‌سازی اخلاقی باید مدنظر داشته باشند، ارائه می‌دهد.

چانکو به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های درمان اخلاقی می‌پردازد: غافل‌شدن از این حقیقت که انسان‌ها جهت‌گیری‌های اخلاقی متفاوتی دارند و تلاش می‌کند تا ذهن دانشجویان را به چالش بطلبد که دیگران چگونه به موقعیت‌های اخلاقی می‌نگرند؟ چه قوانینی بر تصمیم‌سازی اثر می‌گذارند؟ اعتقادات مذهبی فرد در چه سطحی قرار دارد؟ و گزینه‌های دیگر در تصمیم‌سازی کدامند؟

برای دریافت و مطالعه این کتاب از لینک دانلود زیر استفاده کنید.

لازم است ذکر شود مرکز ملی جهانی‌شدن در سال ۹۴ در مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری ادغام شد.